

2011

Historisk overblik

Vigtigste begivenheder

Fra 4000 b.C til 2005 e.C

Historisk overblik

Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur - filosofi
Hovedkilde: Bernard Grun The Timetables of History. Thames and Hudson, London, 1975.		
Antikken og oldtiden 4000 f.Kr. - 400 e. Kr.		
<p>Der findes arkæologiske bysamfund fra ca. 4000 år før Kristus.</p> <p>Ægypterne skrev en dødebog, der omhandler sjælens rejse fra livet til de evige verdener. Det skrevne var nødvendigt for at kunne sige de rette ord på det rette sted i de rette situationer, ellers kunne man ikke få evigt liv. Samtidig blev et sådant system en stor indtægtskilde for præsterne og en stor kilde til prestige. (Grun, p.4, Faulkner)</p> <p>Det Gamle Testaments 1. Mosebog omhandler den ældste tid. Her fortælles, at Gud skabte jorden og alle andre ting.</p> <p>Landene omkring Middelhavet dyrkede mange guder, især frugtbarheds-kulten som den centrale kult</p> <p>Jødedommen lærte gennem Mosebøgerne og profeterne m.v. om den <u>ene Gud</u>. Mange af israelitterne ville dog hellere dyrke afguder.</p>	<p>Der findes arkæologiske bysamfund fra ca. 4000 år før Kristus. Menneskene erhvervede i denne periode kendskab til astronomi, geometri.</p> <p>Bue & pil før 3500 f.Kr.</p> <p>Sfinksen før 3500 f.Kr.</p> <p>Anker 3000 f.Kr.</p> <p>Hjulet 3000 f.Kr.</p> <p>Sæbe 2500 f.Kr.</p> <p>Kinesiske mur 2000 f.Kr.</p> <p>Samfund med højt kundskabsniveau om <u>byggeteknik, Metalfremstilling</u> lod vente længe på at komme til Norden.</p> <p>Man kendte hos sumererne og ægypterne til at smelte guld og kobber, og til at lave lertøj ca 3500 f.Kr. På samme tidspunkt findes der skrevne tegn. (Grun, p.2).</p>	<p>Hulemalerier fra før 4000 f.Kr. Enkle skitser uden rum.</p> <p>Ægyptisk billedkunst og arkitektur</p>

<p>Omkring år 700 f.Kr. definerer den Indiske hinduistiske religion 6 stadier i sjælens forening med den guddommelige ånd i universet med mere end tusinde forskellige guder.</p> <p>Olympiske lege opfindes af grækerne ca. 600 f. Kr.</p> <p>Ægypten falder. Perserne slår den ægyptiske hær, ved ny kampteknik 525 f. Kr.</p> <p>Romerriget opstår ca. 500 f. Kr.</p> <p>Keltiske hære hærger Europa med sværd, der både kan hugge og stikke 497 f. Kr.</p> <p>551- 479 f.Kr. formulerer kineseren Kung Futse sine love.</p> <p>Sidhartha (Guatama Buddha) organiserer <u>buddhismen</u> (550 - 480 f.Kr.).</p> <p>Alexander den Store dør 323 f. Kr</p>	<p>Avancerede skibe bygges i Middelhavet og Skandinavien fra 1500 f.Kr. (Grun, p.5).</p> <p>Sværdet</p>	<p>Fra Grækenland udviklede der sig en række tænkere, af stor betydning:</p> <p>Thales forudsagde en solformørkelse, og beregnede pyramiden.</p> <p>Anaximander (610-546 f.Kr.) tænkte over urstoffet ligesom Thales, mente vand er altings ophav. Al oprindelse i ét stof.</p> <p>Anaximenes (570-526 f.kr.) mente at urstoffet måtte være en tåge. Mente vand var fortættet luft.</p> <p>Parmenides (540 - 480 f.Kr.) mente, at intet kunne opstå af intet og intet blive til intet var rationalist</p> <p>Haraklit (540-480 f.Kr.) påpegede modsætningerne i vores eksistens. Stadige forandringer er det mest grundlæggende ved naturen. Alt er i bevægelse og intet varer evigt. Sansindtrykkene er pålidelige.</p> <p>Empedokles (494 - 434 f. Kr.) mente ikke, at der kun fandtes ét oprindelsesstof. Han stolede på sanserne og mente, at jorden har fire grundstoffer: jord, luft, ild og vand. To kræfter i naturen kærlighed og strid.</p> <p>Anaxgoras (500 - 428 f. Kr.) mente, at naturen var opbygget af mange bitte små dele, der ikke er synlige for øjet. Alt kan deles op i endnu mindre dele. Han mente, at der godt kunne bo mennesker på andre kloder.</p> <p>Demokrit (460 - 370 f.Kr) mente, at verden var opbygget af atomer. Atomer betyder udelelig. De var små usynlige byggesten, som alt var lavet af, der var evige og uforanderlige.</p>
--	---	--

<p>I Danmark herskede <u>den mytiske tid</u> til ca. 1100 e.Kr. Det mytiske betyder at menneskene søgte en helhedsforståelse af liv og død ved fortællinger om guder. Guder som Zeus (Grækenland), Saturn (Romerriget), Thor, Odin, Freja (Skandinavien). I Danmark blev der kun efterladt få skriftlige udtryk i runeskrift. De gamle danskeres gudentro Asatroen, med Thor og Odin blev nedskrevet omkring år 1200, men guldhornene, der er lavet i Norden ca. år 400 har symboler, der ikke kan henregnes til denne Asatro. De gamle danskere prøvede at fortolke liv og død ud fra deres system af gode og onde kræfter.</p> <p>År 0. Kristendommen. Med <u>Jesu fødsel</u> og liv startede en ny æra i den menneskelige historie, hans etik, mirakler og forkyndelsen af opstandelse, syndsforladelse og evigt liv kom til at forandre den menneskelige historie.</p> <p>Romerne invaderede England 43</p> <p>Kejser Neros rædselsregime med forfølgelse og afbrænding af kristne som fakler fra år 59.</p>	<p>Gearet opfindes til brug for oksedrevne vandhjul til overrislingsanlæg ca. 200 f. Kr.</p> <p>Trigonometrien opfindes 160 f. Kr.</p> <p>Romerne lærte at bruge sæbe fra gallerne (1-50) London grundlægges 43</p> <p>Ptolomy tegnede 26 kort af forskellige lande 170</p> <p>Silkeorme indførtes fra Kina og Japan 200</p> <p>Kirkesang påbegyndtes 386</p>	<p>Sokrates (470-399 f. Kr.) skrev intet selv, kendt for at sige, at det eneste han vidste, var, at han intet vidste.</p> <p>Græske vaser viser smukke figurer i profil. Grækerne var de ypperligste billedhuggere.</p> <p>Platon (427 - 347 f.Kr.) var Sokrates'elev og ham, der nedskrev Sokrates tanker. Han mente, at der var en ideernes verden, der gik forud for den synlige verden og at man ville vende tilbage til denne ideernes verden, når man døde. Han beskæftigede sig også med statsdannelse ud fra retfærdige principper Platon, Staten).</p> <p>Aristoteles (384 - 322 f.Kr.) var elev hos Platon i 20 år, men han tog selv afstand fra ideernes forud-eksistens. Han bidrog umådeligt meget til den senere udvikling af naturvidenskab og al anden systematiseret tankeform.</p> <p>Eratostenes (276-194 f.Kr.) foreslog at jorden drejer omkring solen, kortlægger Nilen og angiver nogenlunde rigtigt jordens omkreds.</p> <p>Samtidig med udviklingen i Grækenland fandt en udvikling sted andre steder i Middelhavsområdet, men nøjagtig kendskab til dette forsvandt bl.a. i branden af det store bibliotek i Alexandria ca. år 0.</p>
---	--	---

Middelalderen 400- 1350		
Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur – filosofi
<p>Den Katolske Kirke blev en anerkendt religion fra ca. år 313</p> <p>Konstantin den Store gjorde kristendommen til statsreligion 380.</p> <p>410 Rom plyndredes af barbariske stammer</p> <p>Den romerske stat faldt sammen 476</p> <p>Mohammed grundlægger af Islam (570-632) Islam gjorde store fremskridt 632</p> <p>Danmark udgjorde et system af småbyer med høvdinge. Danske nybyggere oprettede Dublin og Limerick 840</p> <p>Med kristendommens indmarch fra Rom med Ansgar i 850 e.Kr. fik man en moralsk og religiøs fællesnævner.</p> <p>Efterhånden blev der en stabil kongemagt. Kong Harald Blåtand (985) fik lavet en sten, Jellingestenen, hvorpå han skrev i runeskrift: "Harald konge bød gøre dette gravminde over Gorm sin Fader, og Tyra sin moder, den Harald, som vandt sig al Danmark og Norge og gjorde Danerne kristne." (Nordens historie 1, p. 30).</p>	<p>Bøger blev trykt i Kina 600</p> <p>Vindmølle 600</p> <p>Porcelæn fremstilles i Kina 620</p> <p>Der indsattes glasvinduer i engelske kirker 674</p> <p>Vandmøller i hele Europa fra 700</p> <p>Sukker plantedes i Ægypten 710</p> <p>Svovlsyre opfundet af Araber 720</p> <p>Arabiske forskere i Spanien gjorde store fremskridt inden for medicin, optik, kemi, matematik 750</p> <p>Armbrøst, Frankrig 851</p> <p>Borge blev bygget til adelen i Europa fra 900</p> <p>Vikingerne udviklet skibsbygningen 900</p> <p>Leif Eriksen søn af Erik den røde opdagede Amerika 1000</p> <p>Krudt færdigudvikledes af kineserne 1000</p>	<p>Augustin (354-430): "The City of God." 411</p> <p>Det største danske værk er Saxo Grammaticus: Danmarks Krønike fra ca. 1187. Her fortælles tilbage i tiden før kong Gorm den gamle 940 og op til Absalon biskop fra 1158-1201. (Saxo 1150-1220)</p> <p>Den "Ældre Edda," samlingen af skandinavisk mytologi lavet i 1194.</p>

<p>København nævnes første gang 1044</p> <p>Moskva nævnes for første gang 1147</p> <p>Skakspillet kommer til England år 1151</p> <p>Islams, Saladin indtog Jerusalem 1187</p> <p>Den katolske kirke er dominerende og pave Urban den II proklamerede det første korstog 1095, disse fortsatte med i alt 7 korstog, der sluttede i 1291.</p> <p>Dannebrog, verdens ældste nationale flag brugtes fra 1218.</p> <p>Inkvisitionen i Toulouse forbød lægmænd at læse i Bibelen 1229.</p> <p>Fra 1252 begyndte inkvisitionen at bruge tortur.</p> <p>Danmark blev organiseret fra det 12. århundrede i et såkaldt feudalt system: Gud stod øverst og var via kirken salvet kongen til at være den udvalgte regent. Kirken var åndelig vejleder. Kongen tog sig af alt fysisk. Herremanden skulle ikke betale skat, men stille med en hær på kongens forlangende. De bønder, der hørte under Herremanden modtog beskyttelse. De betalte skat til herremanden, der sendte kongens andel videre til kongen. Selvejrbønderne betalte direkte til kongen</p> <p>Den sorte død lægger både Europa og England øde. 1/3 af befolkningen dør i England 1349.</p>	<p>Bliden et stort kastevåben 1100</p> <p>Afhandling om narkotika 1146</p> <p>Kineserne brugte krudt til krigsførelse 1151</p> <p>Alkohol brugtes til medicinske formål 1200</p> <p>Roger Bacon skrev om eksistensen af krudt</p> <p>Glaspejlet 1278</p> <p>Briller 1290.</p> <p>Marco Polo rejste til Kina 1295.</p> <p>Oxford Universitet dannet 1325.</p> <p>Krudtet opdaget i Europa, 1313 af Berthold Schwarz</p> <p>Savmøllen 1328</p>	<p>Roger Bacon 1214-1292 interesseret i eksperimental videnskab.</p> <p>Thomas Aquinas katolsk filosof 1225-1274</p> <p>Gjorde Aristoteles filosofi acceptabel for de kristne tænkere.</p> <p>Der laves en del litteratur med kristent indhold fx <u>Mariadigtning</u>.</p> <p>Danmark får sin første lovsamling med <u>Jyske Lov i 1241</u>.</p> <p>Der opstår <u>skæmteviser</u> (avisagtigt), der gør grin med munkes og præsters griskhed, grådighed, fråseri og liderlighed. Ligeledes udvikles der en del <u>ordsprog</u>, der også kunne have en kritisk holdning til det bestående system.</p> <p>Adelens litteratur er folkeviserne. De kan opdeles i:</p> <p>Mytisk-heroiske: viser med emner fra oldtiden og myterne.</p> <p>Trylleviser: Viser hvor der er overnaturlige kræfter.</p> <p>Historiske viser: Viser der skildrer historiske begivenheder.</p> <p>Riddervisere: Viser hvor handlingen udspilles i et adeligt miljø. (Litteraturhåndbogen p. 58)</p> <p>John Wycliff (1324-1384) oversatte bibelen til engelsk i 1382.</p>
---	--	---

Renæssancen og humanismen 1350 – 1515		
Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur – filosofi
<p>Jan Huus startede reformer i kirken, så lægmænd kunne få både brød og vin i Ungarn. Han udelukkedes af kirken og brændtes 1414 for falsk lære.</p> <p>Sihisme: Indisk religion, blanding af hinduisme og islam. Kun én Gud. 1470.</p> <p>Den spanske inkvission rettet især mod jøder startede gennem et samarbejde mellem kirke og stat 1481, mange tortureres på det grusomste.</p> <p>Paven begyndte med heksejagt, vandprøven indføres 1487.</p> <p>Jøderne smidt ud af Portugal 1495.</p> <p>Baptisterne. Lagde vægt på at døbe helt under vandet og krævede gendåb af ikke ordentligt døbte. Hübmeier blev brændt 1528 i Wien for at være gendøber.</p> <p>Kortspillet vinder indpas over hele Europa 1501.</p> <p>Afbrænding af bøger rettet mod pavelig autoritet, 1501.</p> <p>Man begyndte at holde slavehandel ud fra forslag af Katolsk Biskop Chiapas 1509.</p> <p>Forbud mod at trykke bøger, der ikke er godkendt af Romersk-katolske autoriteter 1515.</p> <p>Kaffen kom til Europa 1517.</p>	<p>Stålarmbørst bruges i krig 1370. Nåle 1370 Tyrkerne erobrede Konstantinobel med krudt og kanoner 1453.</p> <p>Arkitekten Brunelleschi (1377 - 1446) fastslog perspektivets love</p> <p>Første nedskrevne musik 1465.</p> <p>Johann Gutenberg (ca. 1400 - 1468) trykkede den første bog i 1450.</p> <p>Københavns Universitet grundlagdes 1479.</p> <p>Tandbørste 1498.</p> <p>Leonardo de Vinci, faldskærmen 1480</p> <p>Vasco De Game opdagede sørute til Indien 1498.</p> <p>Der var stor fremgang på havet. Man udvidede hele tiden grænserne.</p> <p><u>Columbus opdagede Amerika 1502</u>, men mange andre opdagelsesrejsende bidrager.</p> <p>Man begyndte ved fremhævelsen bl.a. af Aristoteles at få redskaber til videnskabens udvikling. Alt dette foregik dog indenfor rammerne af den katolske livsopfattelse. I denne tid byggedes der mange store katedraler, der blev smukt udsmykket.</p>	<p>Samtidig med de middelalderlige ideer, opstod der først i Italien en venden tilbage til idealerne fra det romerske riges storhedstid og til de græske filosoffer. En mere videnskabsbaseret og humanistisk tankegang blev fremherskende.</p> <p>Robin Hood fremstår i engelsk litteratur 1375.</p> <p>Billeder med perspektiv udvikles.</p> <p>Johan Mentel trykkede første tyske bibel 1466</p> <p>Leonardo da Vinci (1453 -1519). Italiensk maler. Mona Lisa males af Da Vinci 1503.</p> <p>Michelangelo (1475 – 1564). Italiensk maler, der udsmykkede Skt. Poul katedral i Rom.</p>

Reformationen 1515 – 1600		
Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur – filosofi
Martin Luther i protest mod Romerkirken, 95 spørgsmål på Palast Kirken i Wittenberg 1517.	Briller for nærsynede 1519	
Luther stiller spørgsmål ved pavens ufejlbarlighed 1519.	Dürer designede en flyvende maskine til krigsbrug 1522	Luther oversatte det nye testamente til tysk 1522.
Kristian den II lavede blodbad i Stokholm i 3 dage, der henrettedes 90 fra den svenske adel og gejstlighed 1520.	Første håndbog i kirurgi 1528	
Luther giftede sig med tidligere nonne Kathrine von Bora 1525	Første afhandling om mineraler 1530	Erasmus udgav den første komplette udgave af Aristoteles 1531
Reformationen startede i Sverige 1527,	Tallerken 1530.	
Reformation Skotland 1528	Buen blev opgivet som krigsvåben i England.	
John Calvin dannede en ny kirke i Frankrig, calvinisterne, 1532.	Æter fremstilledes af alkohol og svovlsyrer 1540	Luther færdig med at oversætte det Gamle Testamente 1534
Henry VIII dannede sin egen Church of England, så han kunne blive skilt og udelukkedes af Romerkirken 1533.	Moderne anatomi udgivet 1542	
<u>Reformation i Danmark og Norge 1536 under Cristian den III.</u> (1534-1559)	3. og 4. grads ligninger løstes 1546	
Første juletræ i Strasbourg katedral 1539	Bankvæsenet 1550.	Den første bibel på dansk 1550.
Pave Poul den 3. indførte inkquisition i Rom 1542	Første moderne zoologi udkom 1551	Nostradamus (1503-1566). Skrev forudsigelser om alt indtil jordens ende. Blev forbudt af paven.
Første protestanter brændtes på bålet 1543 af Den Spanske Inkquisition	Første-udgaven af håndgranaten 1561	John Knox: "Book of Martys. 1. eng udg, 1563.
Paven lavede liste over forbudte bøger 1557.	Kartofler indførtes til England 1565.	Aeosops Fabler 1570.
Den Skotske Kirke dannedes 1560.	Thycho Brahe arbejdede i Augsburg 1569.	
	Første moderne atlas med 53 kort 1570	
	Johann Kepler (1571-1630)	

<p>Tobak indført fra Amerika til Spanien 1555</p> <p>Peder Palladius arbejdede ivrigt på hekseforfølgelserne i Danmark 1564.¹</p> <p>1200 franske protestanter (Huguenots) myrdes af franske katolikker 1562. Barthelomæusnatten.</p> <p>Danmark anerkendte Sveriges uafhængighed 1570.</p> <p>Christian den 4. 1588-1648 Mange bygninger. Krig mod svenskerne</p>	<p>Thycho Brahe konstruerede et observatorium for Frederik den II i Uranienborg, Skåne 1575</p> <p>Cannada opdagedes i 1576</p> <p>Artikel om magnetnålens variende udsving 1581</p> <p>Gaffel brugt for første gang ved det franske hof 1589.</p> <p>R. Haklout: "De vigtigste navigationer og opdagelser i den engelske nation." 1589</p> <p>Udgivelse af Galileos bog om eksperimenter ved at kaste forskellige genstande 1590</p> <p>Kulminer påbegyndtes i Ruhr-distriktet i Tyskland</p> <p>Mikroskop 1590. Første wc 1596.</p> <p>Galileo termometeret 1596</p>	<p>William Shakespeare begyndte sin produktion 1590.</p> <p>Johann Amos Comenius 1592-1670. Første samlede skolesystem fra barndom til alderdom.</p> <p>Shakespeare: "Romeo and Juliet." 1594</p> <p>Francis Bacon: "Essays, Civil and Moral." 1597.</p>
---	--	--

¹ Efter reformationen i 1536 øgedes hekseforfølgelserne i Danmark. Her gik man bort fra kanonisk ret tilbage til

Baroktiden 1600 - 1700		
Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur - filosofi
Parykker og smart tøj kom på mode 1600	Johann Kepler: "Optics." 1604. Avis 1605.	Shakespeare: "Hamlet." 1601
	Galileo, proportional kompasset 1606	Cervantes: "Don Quixote." 1605.
	Første pendulur 1657 Johann Kepler: "Optics." 1604. Avis 1605.	Shakespeare: "Macbeth." 1605.
<u>Trediveårskrigen fra 1618 - 1648</u> var en religionskrig mellem protestanter og katolikker.	Galilei kom for inkvisitionen for første gang 1615.	Første egentlige avis: The German-language Relation aller Fürnemmen und gedenckwürdigen Historien, printed from 1605 onwards by Johann Carolus in Strasbourg.
De første slaver kom til Amerika 1619.	Kepler formulerede lov om planeternes bevægelse 1618.	Francis Bacon(1561-1626) : "Viden er magt."
Dalai Lama byggede sit opholdssted i Tibet 1645.	William Harvey opdagede, hvordan blodet cirkulerer 1619.	"The advancement of Learning." 1605
Kvækerne dannedes 1648.	Francis Bacon udgav bog om eksperimenternes historie 1622.	Rene Decartes (1596-1650) "Om Metoden." 1637.
Første te drukket i England 1650.	Første brandslukker i England 1625.	Udgiver filosofi bog 1644: "Principia philosophia." "Cogito, ergo sum".
Verdens befolkning ca. 500 millioner 1650.	Galileo tvunget af inkvisition til at fornægte Copernicus' teorier 1633.	Roger Williams: "Queries of the highest considerration," Adskillelse af kirke og stat, 1644.
Chokolade drikning i England 1657.	Atombegrebet introduceredes 1637	Bunyan: "Pilgrim's Progress."
Den engelske borgerkrig 1644 - 1646	Engelsk blev det officielle sprog i statsadministrationen 1649.	Leonora Ulfeldt (1621-98): "Jammers minde" 1663-85
1663 Leonora Ulfeldt kastedes i fængsel		Spinoza, Baruch de (1632-1677). Har et både gudeligt og deterministisk livssyn.

Moseloven, der ofte blev citeret: "En troldkvinde må du ikke lade leve". Den i 1537 udnævnte lutheranske biskop, og dermed øverste for den danske kirke, Peder Palladius, skrev med tilfredshed "...at man for nylig havde brændt mange hekse i Malmø og Køge...". <http://www.koegemuseum.dk/Koegekors.html>

<p>Christian den 5. (1670-1699)</p> <p><u>Enevælden indførtes i Danmark</u>, med total magt til kongen 1673.</p> <p>Is populær dessert i Paris 1677.</p> <p>Protestanter omvendtes i Frankrig med vold og totur 1685</p> <p>Bank of England grundlagt 1694</p> <p>Danmark og Rusland lavede gensidig forsvarspagt 1699</p> <p>Frederik den 4. 42. regent, konge af Danmark 1699 - 1730</p>	<p>Første definitioner på kemiske stoffer af Boyle 1661</p> <p>Danmarks kongelige bibliotek grundlagt 1661.</p> <p>Newton, differentiale regning 1665.</p> <p>Newton, reflektionsteleskopet 1668.</p> <p>Steno begyndte det moderne geologiske studie 1669</p> <p>Første minutviser på ure 1670.</p> <p>Første forsøg på gadebelysning , London, 1684</p> <p>Kepler og Thycho Brahe arbejdede sammen i Prag. i London 1684.</p> <p>Dampmaskinen 1690.</p>	<p>Thomas Kingo (1634-1703): "Hver har sin skæbne." "Keed af verden, kier af himmelen."</p> <p>Spinoza udelukkes af Romerkirken 1657</p> <p>Decartes' bøger sat på den forbudte liste 1663</p> <p>Leibniz (1646-1716) Filosof og opfinder. Lavede en regnemaskine</p> <p>John Locke (1632-1704): "An Essay Concerning Human Understanding." 1690.</p>
--	---	---

Oplysningstiden 1700 - 1800		
Rationalismens tidsalder var et opgør med troens overtro. Kristne blandede tro og videnskab sammen til skade for begge. Derfor forsøgte en del nu at frigøre sig fra det kristne tankestof- nu skulle det være fornuft og ikke tro - der styrede.		
Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur - filosofi
Ludvig den 15. af Frankrig 1715-1774. Kristendom forbudt i Kina 1716. Frimurene etableret i London 1717. Første pengeseddel i England 1718. Første boksemester i England 1719. Tapet bliver moderne i England 1720. Det Danske Vajsenhus efter Francke i 1720 Christian den 6. 43. regent, konge af Danmark 1730 - 1746 Skoleforordningen 1739 Latinskoleforordning 1739 Frederik den 5. 44. regent, konge af Danmark 1746 – 1766	Trykkoger 1707. Vaccine mod skoldkopper 1717.	Ludvig Holberg (1684-1754): "Peder Paars," 1719. "Jeppe på bjerget." 1723 og "Erasmus Montanus." 1731 Berkeley, George (1685-1753): Alt sanset er udtryk for Guds tanker og eksistens. "Det eneste, der eksisterer, er det som vi sanser - ikke tingene i sig selv." Afhandling om principperne for menneskelig erkendelse 1710. Hans Adolph Brorson 1694-1764 Jean-Jacque Rousseau 1712-1778. Ulighedsskriftet 1754, Emile 1762 Daniel Defoe: "Robinson Crusoe." 1719 Første serie roman i avis 1718

<p>Presse og religionsfrihed i Preussen 1740.</p> <p>En tredjedel af København nedbrændtes 1748.</p> <p>Christian den 7. 1766-1808. Udvikling af centraladministrationen.</p> <p>Inkvisitionen forbydes i Frankrig 1772.</p> <p>1770 Holck'ske friskoler for fattige i København</p> <p>Basedows skole 1774, Filantropisterne, menneskevenskabets skole.</p> <p>Ludvig den 16. af Frankrig 1774-1789</p> <p>I 1776 får USA deres uafhængighedserklæring og bliver første egentlige demokrati i vesten.</p> <p>Efterslægtsskabets skole 1787</p> <p>Stavnsbåndet ophæves gradvist fra 1788.</p> <p>USA virker med grundlov fra marts 1789.</p> <p>Frankrig vil også frigøres fra adel og materiel undertrykkelse, samt have et demokrati. Frankrig får blodig revolution i 1789. Ludvig den 16. halshugges.</p> <p>Danmark er det første land, der afskaffer slavehandel 1792.</p> <p>Slaveri afskaffet i franske kolonier 1794.</p> <p>Trykkefrihed indføres i Frankrig 1796.</p>	<p>Viskelæder 1750.</p> <p>Redningsbælte 1769.</p> <p>Nitrogen opdages 1772.</p> <p>WC 1775.</p> <p>Torpedoen opfindes under den amerikanske revolution 1777.</p> <p>Fyldepenen 1780.</p> <p>Den tekniske revolution begynder i samfundet ved opfindelse af Watts forbedrede dampmaskine 1782.</p> <p>Første mænd i varmluftballon 1783.</p> <p>Kunstig befrugtning 1785.</p> <p>Patentlås 1784.</p> <p>Bomuldsspindefabrik med dampmaskine 1785.</p> <p>Dampskib på Delaware floden 1787.</p> <p>Første dampmaskine dreven mølle i England 1790.</p> <p>Metersystemet 1795.</p> <p>Konserverdåse 1795.</p>	<p>Adam Smith (1723-1790) økonomisk hovedværk, liberalismens fader</p> <p>Immanuel Kant (1724-1804): "Das ding an sich", "stjernehimlen over mig og moralloven i mig." Moralfilosofien 1788</p> <p>Jonathan Swift "Gullivers rejse."</p> <p>David Hume (1711 - 1776): "Aldrig udlede fra er til bør." Imod sammensatte falske forestillinger som engle med vinger, ikke for hurtige konklusioner. Johan H. Wessel 1742-1785: "Smeden og Bageren." Berlingske tidende begynder 1749</p> <p>Den store Encyklopædi udkom i Frankrig 1751.</p> <p>J.G. Herder (1744-1803)Om menneskehedens dannelse (1774).</p> <p>Johann G. Fichte (1752-1814): Menneskets bestemmelse er friheden. Den lærdes bestemmelse 1795. Friedrich Schiller (1759-1805) Menneskets æstetiske opdragelse (1794)</p> <p>Friedrich Schleiermacher (1768-1834): Religion beror på følelsen af absolut afhængighed af Gud.</p>
---	---	--

Romantismen 1800 - 1850

Første halvdel af det 19. århundrede. Opstår som reaktion mod den rationalisme (logik) der herskede i forrige århundrede. Det er de højere værdier i livet kristendom, kærlighed, der holder ondskaben i ave og gør mennesket lykkeligt. Det er de højere værdier, idealismen, der bringer liv i verden. Også panteisme (Gud i naturen, dvs. Gud findes alle vegne) kom frem i denne tid. Synsvinklen er begrænset til den enkeltes subjektive oplevelser. Censuren og dermed selvcensuren i Danmark giver ikke plads for revolutionære ideer fra Frankrig 1789 og Amerika 1776.

Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur - filosofi
Nelson besejrer den danske flåde 1801	Maskinernes udvikling er enorm fra 1800-1850 over 800 opdagelser.	Beethoven skriver 2. symfoni 1802
Frederik den 6. 46. regent, konge af Danmark 1808 - 1839	Kaffemaskine 1802	Georg W. F. Hegel 1770-1831: Tese-antitese-syntese Fænomenologiens ånd 1807
Almueskole i 1814 Kompromis mellem Reventlow og Balle	Atomteorien bruges i kemien 1802	Adam Oehlenschläger 1779-1850 "Guldhornene"
Norge tabt for Danmark 1815.	Morfin isoleres 1805	N.F.S. Grundtvig 1783-1872 Panteismen , er Gud i naturen - især fremherskende under romantismen. Karl Krause: "All-in-God." B.S. Ingemann 1789-1862 Idealisme , man lever ikke for maden, sex og andre materielle nydelser. I stedet lever man for at virkeliggøre en ide. Kærlighed, ærlighed, det retfærdige samfund, alle menneskers broderskab etc.
	Læsesystem for blinde Braille 1809	H.C. Andersen 1805-1875
	Dåsemadsteknik 1810	
	Hørspindemaskine 1812	
	Første damplokomotiv 1814	
	Ildslukker 1816	
	Spisechokolade 1819	
	H.C. Ørsted opdagede elektromagnetismen 1819	
	Elektromagnetisk rotation 1821	
Arbejderpartiet blev stiftet i England 1828	Første lyd gengivelse 1821	
Jesu Kristi Kirke af Sidste Dages Hellige, stiftedes 1830	Aluminium 1822	
Sukkerproduktion af roer påbegyndtes i Frankrig, Tyskland og Rusland 1830	Første forsøg med regnemaskiner 1823	
	Damptog indførtes i England 1825	

<p>David Crockett døde 1836 i Alamo, Texas.</p>	<p>Fotografi på metalplade 1827</p>	<p>Søren Aabye Kierkegaard 1813-1855 Enten/eller 1843, Begrebet angst 1844</p>
<p>Christian den 8. (Frederik) 47. regent, konge af Danmark 1839-1848</p>	<p>Skrivemaskinen 1829</p>	
	<p>Elevator 1829</p>	
<p>Carl Christian Frederik den VII. 48. regent, konge af Danmark 1848-1863</p>	<p>Vaskemaskinen 1830</p>	
<p>Carl Christian Frederik den VII. 48. regent, konge af Danmark 1848-1863</p>	<p>Faraday opdagede elektromagnetisk induktionsstrøm 1831</p>	<p>Eksistentialisme (Fra 1844)</p>
	<p>Telegraf 1833</p>	<p>Mennesket anses frit og i stand til at vælge mellem godt og ondt. Det enkelte menneske må være personlig ansvarligt for sine valg. Søren Kierkegaard. I den ateistiske udgave knyttedes især til Sartre fra 1946, som en følge af at tilliden til systemerne svandt hen efter verdenskrigene.</p>
<p>Colt tog patent på pistol og riffel 1836</p>	<p>Colt tog patent på pistol og riffel 1836</p>	<p>Stadig holdtes den snævre personlige synsvinkel. Imidlertid voksede der ud fra de subjektive analyser en egentlig systemkritik af kirken.</p>
<p>1849 får Danmark religionsfrihed ved en ny grundlov.</p>	<p>Dykkerdragten 1837</p>	
	<p>Tandlægebor 1838</p>	
<p>1850 Danmark vinder krig mod tyskerne. Verdens befolkning ca. 1,2 milliarder</p>	<p>Narkose 1842</p>	
<p>Jesu Kristi Kirke af Sidste Dages Hellige kommer til Danmark 1850</p>	<p>Symaskinen 1846</p>	
	<p>Bedøvelsesapparatet 1847</p>	
<p>Latinskolereform 1850 af Madvig</p>	<p>Elektricitet 1848</p>	
<p>Christen Kold får sin første friskole 1852 i Dalby, Fyn</p>	<p>Kabler fra Europa til Amerika beregnet til at morse 1850</p>	<p>Materialisme (Fra 1848)</p>
<p>Christen Kold får sin første friskole 1852 i Dalby, Fyn</p>		<p>Det er de materielle goders fordeling, der afgør menneskets lykke. Karl Marx (1818-1883): "Det Kommunistiske Manifest." 1848.</p>
<p>Christen Kold får sin første friskole 1852 i Dalby, Fyn</p>		<p>Hippolyte A. Taine (1828-1893): "Den latinske og gotiske race."</p>

Den industrielle revolution 1850 -		
Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur – filosofi
<p>Den voksende industri gav mulighed for at de overbefolkede landområder afgav arbejdskraft til byernes fabrikker.</p> <p>Indre Mission, stiftes på Sjælland. De mente ikke folkekirken efterlevede Bibelen. Derfor udviklede de en strengere levemåde i nær tilknytning til skriftens ord. Inspireret af Søren Kierkegaard. 1853</p> <p>Abraham Lincoln præsident 1860</p> <p>Den Amerikanske Borgerkrig 1861-1864</p> <p>Fodbold begynder 1863</p> <p>Danmark led et stort nederlag til Tyskland i krigen 1864.</p> <p>Ku Klux Klan grundlagt 1864 Abraham Lincoln myrdet 1865</p> <p>Første cykelløb 1868</p>	<p>Tyggegummiet 1850</p> <p>Opvaskemaskinen 1850</p> <p>El-pæren 1854 af Tyskeren Heinrich Goebel</p> <p>Første oliekilde boret 1859</p> <p>Køleskab 1861</p> <p>Lysets hastighed måles 1862</p> <p>Bilen 1862</p> <p>Pasteurisering af vin 1864</p> <p>Integrale - og differentiale regning færdigudvikles 1864</p> <p>Støvsuger 1865</p> <p>Jernbeton 1867</p> <p>Trafiklys 1868</p> <p>Dmitri Mendeleev skabte det første Periodiske system 1869</p>	<p>Realisme (Fra 1850) Man skildrer virkeligheden objektivt uden forsøg på idealisering, men troede på menneskets evne til at beherske realiteterne.</p> <p><u>Realisme/naturalisme i malerkunsten</u> opstod i Frankrig fra 1850. Man ville gengive naturen som den virkelig var. Ofte skildredes almindelige mennesker, hvilket var noget nyt. Michael Ancher, Gustave Coubet.</p> <p>Herbert Spencer brugte ordet evolution for første gang 1852</p> <p>Charles Darwin 1809-1882) udgav: "Arternes oprindelse." 1859.</p> <p>Karl Marx: "Das Kapital." 1867</p> <p>Første nihilistiske kongres. Basel 1869</p> <p>Wilhelm Dilthey 1833-1891. Videnskabsteoretisk tænker og organisator.</p> <p>Friedrich Nietzsche (1844-1900). Filosof stærkt imod kristendommen. "Den gode er den stærke, den onde den svage, man skal have vilje til magt."</p>

Det moderne gennembrud 1870 -		
Historie	Videnskab	Kunst - litteratur - filosofi
Jehovas Vidner stiftes 1871		<p>Impressionismen (Fra 1870) En form for realisme, men de indre sjælelige tilstande prioriteres højere end de ydre realiteter. Herman Bang. Maler ens øjeblikkelige indtryk af naturen, bruger normalt kun regnbuens farver. Farven sættes på lærredet i prikker og streger. Lyset er meget vigtigt ofte vigtigere end tingene selv. Også kaldet lysmalere. Holger Drachmann 1846-1908: "Engelske socialister." Henrik Pontoppidan 1847-1919: "Ørneflugt." 1894</p> <p>Naturalismen (Fra 1870): Også her ses en realistisk skildring. Mennesket forstås som naturprodukt. Et produkt af samfund, opdragelse og egen kemi. <u>Determinismen</u> er fremherskende dvs. at mennesket ikke betragtes med en egentlig fri vilje. Mennesket er i lidenskabernes og samfundets vold. J.P. Jacobsen, Holger Drachmann. Johannes V. Helge Rode 1870-</p> <p>Fauvisme. Regnbuens rene farver, sat på i store plader. Anset primitivt i begyndelsen. Matisse, Cézanne, Van Gogh og Gauguin. Fra 1905.</p> <p>Sigmund Freud 1859-1939: "Om jeget." 1923</p> <p>Kubismen 1906 Abstrakt kunst. De prøvede at reducere motiverne til geometriske figurer. Undertiden så meget at motivet forsvandt. Man arbejdede med collager. Picasso, Juan Gris og Vilhelm Lundstrøm.</p>
De Danske Sukkerfabrikker dannedes 1872	Telefon 1876, Bell	
	Fortovet 1879	
	Kasseapparat 1879	
	Elstøvsuger 1880	
Første kvinder fik adgang til universitetet i København 1875	Knallerten 1885	
	Flyvebåden 1897	
	Antenne 1897	
	Båndoptager 1898	
	Røntgen 1885	
	Kontaktlinser 1887	
	Pladespilleren 1888	
	Kinotoskopet 1891	
	El-strygejern 1891	
	Svensknøgle 1892	
Almueskoleloven 1903 fællesskole, mellemskole, gymnasium eller realklasse	Tyverilås 1893	
	Ambulance 1895	
	Løbesko 1895	
	Film 1896	
	Høreapparat 1901	
	Barberbladet 1903	
	Flyet 1905	

<p>Kvinderne fik stemmeret til kommunevalg i Danmark 1908</p> <p>1. Verdenskrig august 1914 - november 1918</p> <p>Til begge rigsdagens ting (folketinget + landstinget) i Danmark indførtes der lige og almindelig valgret også for kvinder og tjenestefolk 1915</p> <p>Oktober revolutionen i Rusland 1917, socialisterne tog magten</p> <p>1918 epidemien. 20 millioner mennesker døde af influenza.</p> <p>Den dømmende og udøvende magt i Danmark adskilles 1919</p> <p>Hitler får magten i Tyskland 1933</p> <p>Tongil-bevægelsen, 1936. Sun Moon ny Messias. Kaldes også moon-bevægelse, medlemmer kaldes en mooni.</p> <p>1937 Folkeskoleloven med eksamensfri mellemskole</p> <p>1939-1945. Den Anden Verdenskrig. Hitlers Tyskland gik til angreb.</p> <p>1. atombombe kastet over Hiroshima 6. august 1945. 70.000 mennesker dræbes.</p>	<p>Kryds & Tværs 1913</p> <p>El-Barbermaskine 1917</p> <p>Insulin 1921</p> <p>El-kedel 1921</p> <p>Køleskab 1921</p> <p>Den første radiostation begyndte at sende, BBC, 1922.</p> <p>Dybfrost 1924</p> <p>Fodgængerovergangen 1926</p> <p>Pencilen 1928</p> <p>Fjernsyn 1928</p> <p>Lynlåsen 1934</p> <p>Parkometer 1935</p> <p>Kundevogn 1937</p> <p>A-kraft 1938</p>	<p>Ekspressionismen fra 1910-1925 Opstod ud fra fransk malerkunst, der prioriterede den enkeltes oplevelse og sjælelige tilstand, højere and naturligheden. Det er den <u>subjektive</u> kunst. Maleri: Edward Munch, Emile Nolde, Jens Søndergaard. Litteratur: Tom Kristensen.</p> <p>Naivism er betegnelse for en meget enkel stil. Kunstnerne udtrykker sig barnligt, primitivt. Ofte ikke gået på kunsthøjskole. Henri Rousseau, Hans Scherfig.</p> <p>Futurisme. De var optaget af teknik og fart og gav derfor deres billede et indtryk af fart og bevægelse. Gino Severini</p> <p>Surrealisme (fra 1920) Tager sit udgangspunkt i drømmen, den ubevidste tankestrøm uden censur. Påvirket af Freuds drømmetydning (1905). Ingen stor dansk betydning.</p> <p>Ny-realisme Fremkommer i mellemkrigstiden (1918-1939) med skildringer af det anonyme masse menneske. Mogens Klitgaard: Der sidder en mand i en sporvogn.</p> <p>Dadaisme. Begyndte under 1. verdenskrig, arbejdede mod meningsløsheden og lavede meningsløse ting, fx Robert Storm Petersens maskiner.</p> <p>Socialistisk realisme (Socialrealisme) (1917-1939) Skildrede mennesket som socialt væsen i en socialistisk verdensforståelse. Harald Herdal, Hans Kirk. Malerne malede den sociale virkelighed. Diego Rivera.</p>
---	--	---

<p>1946. FN oprettedes. Danmark er med fra starten.</p> <p>1949. E.F. senere E.U. dannedes.</p> <p>NATO dannedes, Danmark er med fra starten, 1949</p> <p>Verdens befolkning 2,4 milliarder</p> <p>Stalin død 1953</p> <p>Skoleloven af 1958 deling efter 5. mellemkolen faldt.</p> <p>1960. Første kvindelige præster i den svenske lutherske kirke.</p> <p>Berlinmuren bygges 1960</p> <p>1963. John F. Kennedy myrdes i USA</p> <p>Vietnam-krigen fra 1965-1973</p> <p>Israel vinder 6-dages krigen mod Ægypten, 1967</p> <p>Martin Luther King myrdet, 1968</p> <p>Oliekrise 1970.</p> <p>Fri Abort</p> <p>Danmark i E.F. 1972</p> <p>Nixon går af på grund af korrupsion1974,</p> <p>Folkeskoleloven af 1975 Ingen deling, prøver ikke eksamen</p>	<p>Første Tv-udsendelse. BBC, 1936.</p> <p>Mikrobølgeovn 1940</p> <p>Computeren 194x</p> <p>Atombomben 1945</p> <p>Satellitter 1948</p> <p>Den negative proton opdages 1955</p> <p>Første menneske sendes ud i rummet. Foretager kredsløb på 1 time 4½ min. 1960</p> <p>Industrirobot 1962</p> <p>Første hjertetransplantation 1967</p> <p>Mennesket kommer til månen med rumraketter 1969</p> <p>Ægcelle befrugtet i et reagensglas 1969</p> <p>Kunstig næse år 1974</p>	<p>Nihilisme (fra 1945) Man forkaster virkeligheden som et overskueligt og uforståeligt kaos. Alle moralske og idealistiske systemer forkastes ligeså. En følge af at det rationelle moderne menneske endte i 2 store verdenskrige.</p> <p>Abstrakte. Man har forladt naturmotivet. Billedet skal ikke umiddelbart forestille noget. Musik for øjet.</p> <p>Modernismen 1950 -1965 Præget af efterkrigstidens håbløshed og frustration over den menneskelige ondskab. Tilliden til diverse systemer var i nul. Litteraturen var ofte meget symbolsk og gådefuld. Villy Sørensen, Benny Andersen, Klaus Rifbjerg, Cecil Bødker. Man afdækkede ikke de egentlige systemmæssige årsager til menneskets elendighed, men fangede det i brudstykker og gåder.</p> <p>Ny-realismen fra 1965 Man gør op med det dunkle hos modernisterne og taler atter et tydeligt sprog. Ofte med et stærkt socialt indhold. Vita Andersen</p>
---	---	--

Informationssamfundet 1985 -		
Historie - religion	Videnskab	Kunst - litteratur - filosofi
Berlinmurens fald 1989	PC'eren - computerens gennembrud fra 1980. Rumflyet 1990 Kunstig befrugtning Gensplejsning Internettet	